

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

**KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ
KOMİSYONU**

**KIRSAL ALANDA KADININ
GÜÇLENDİRİLMESİ VE KIRSALDA KADIN
GİRİŞİMCİLİĞİNİN DESTEKLENMESİ
KONULU ALT KOMİSYON TUTANAKLARI**

Tarih: 31 Mart 2016 Perşembe

31 Mart 2016 Perşembe
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 10.04
BAŞKAN: Emine YAVUZ GÖZGEÇ (Bursa)

BAŞKAN – Toplantıyı açıyorum.

Şimdi, daha önceki toplantımızda Tarım Bakanlığından uzman arkadaşımız kırsal kalkınmayla ilgili sunumlar yapmıştı bize. Özellikle, kadın çiftçi girişimlerine verdikleri desteklerden bahsetmişti ve her bölgeye de, o bölgeye özel üretimlerden bahsetti. Yine, 2016 yılında planladığı eğitim ve proje faaliyetlerinden, Kadın Çiftçilere Yönelik Tarımsal Yeniliklerin Yaygınlaştırılması Projesi’nin 5 ilde planlandığını belirtti.

Bugün de Kırsal Alanda Kadının Güçlendirilmesi ve Kırsalda Kadın Girişimciliği Alt Komisyonumuzun 3’üncü toplantısı. Bu toplantımızda da bugün Kalkınma Bakanlığı temsilcilerimiz ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Bakan Müşaviri Aygül Hanım ile Kalkınma Bakanlığından Kalkınma Uzmanları Gamze Tokman, Pınar Özel Ucuzal birlikte.

Önce, hanginiz sunum yapmak isterseniz diye soralım, öyle başlayalım.

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Ben başlayabilirim.

BAŞKAN – Aygül Hanım, bir sakıncası yoksa?

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKAN MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Yok, yok estağfurullah, yakın arkadaşlarım.

BAŞKAN – Yok, sizin ikinize de soralım.

Sizden o zaman, Kalkınma Bakanlığının sunumlarıyla başlayalım.

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Günaydın Sayın Başkanım.

Normalde, biz kadın sektörü olarak genel politikaları belirliyoruz Kalkınma Bakanlığında. Kırsal alanda kadın çalışmalarımızı yürüten iktisadi sektörlerde tarım dairemiz var, aynı zamanda da Bölgesel Gelişme Genel Müdürlüğümüzde dairelerimiz var, onlar daha alan çalışıyorlar. Biz, henüz alan çok fazla çalışmıyoruz, uygulamaya yönelik yani daha çok politikaları belirliyoruz, kadın politikalarını ve yatırımlarını...

BAŞKAN – Bölgesel Gelişme Genel Müdürlüğü mü, onlar çalışıyor?

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Evet, efendim, onlar kalkınma ajansları üzerinden alan çalışıyorlar.

Normalde, biz kalkınma planlarına ve programlara kadına yönelik, kadının ekonomik, sosyal ve kültürel katılımına yönelik genel kadın politikalarını belirliyoruz. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü üzerinden de kadınlara yönelik bu alanlarda projeleri desteklemeye çalışıyoruz yatırım alanlarında, onların projelerini yönlendiriyoruz; politikaları üst dokümanlara yerleştiriyoruz. Onuncu Kalkınma Planı kapsamında bir özel istihdam komisyon raporu hazırladık toplumsal cinsiyet diye ama yayınlanmadığı için paylaşamadık efendim. Onun içinde de kırsal alandaki kadına yönelik katılımcılarımızın önerileri var, onları yerleştirdik.

Onun haricinde biliyorsunuz, GAP bize bağlandı 2001 yılında, onlarda ÇATOM’lar var, Çok Amaçlı Toplum Merkezleri. Aygül Hanım’ın da aslında çok uzun çalışmaları, çok emeği vardır onda onun için bizden daha iyi bilir hatta uygulamaya yönelik olduğu için. ÇATOM’ların da amacı kadınların

sorunlarının farkına varmaları, bunun için inisiyatif kullanmaları, kadının toplum yaşamına daha aktif katılımının sağlanmasıdır. Bu nedenle, orada işte, kadınlara yönelik eğitimler, özellikle mesleki eğitimler yapılır. O kadınlar o mesleki eğitimleri alırken çocuklarının bakılması için kreşler verilir, sağlık konusunda bilgilendirmeler yapılır, kadınların kendi yaptıkları emeklerinin değerlendirilmesi, işte pazar bulmaya çalışılır. Orada yürütülen en büyük projelerin bir tanesi üç yıllık yürütüldü, bitti Kadının Güçlendirilmesi Projesi, bir üç yıllık faz daha yapılıyor şu anda, çok başarılı bir proje seçildi; Avrupa Birliği projesi, bir IPA projesi...

BAŞKAN – Avrupa Birliği projesi?

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Avrupa Birliği, IPA projesi.

SIDA tarafından, İsveç tarafından da destekleniyor fon olarak, hibe olarak. Bunun sonucunda, büyük bir fabrika kuruldu Batman’da ve Argande markası üretildi. Argande markası şu anda Mudo Conceptlerde satılabilen bir marka, çok daha güzel oldu. Şimdi, fabrikanın 2’nci fazında da fabrikayı Hatay’a taşımayı, orada da...

BAŞKAN – Fabrikada kadınlar mı çalışıyor?

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Evet, sadece kadınlar çalışıyor ve yaklaşık 4 bine yakın kadının istihdam edildiği bilgisi vardı, biz onu takip ediyoruz bu 3’üncü fazı.

DENİZ DEPBOYLU (Aydın) – Pardon, ne üretiliyor?

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Tekstil üretiliyor efendim, kadın giysileri üretiliyor. Bu proje başladığında Cemil İpekçi gibi ünlü modacılar gelerek tamamen gönüllü destek verdiler, onlar işte bu üretilecek...

BAŞKAN – Bir marka artık.

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Evet, Argande bir marka artık, Mudo Conceptlere gittiğinizde dikkat ederseniz, bakabilirsiniz ürünlerine.

BAŞKAN – Argande?

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Argande...

BAŞKAN – Tasarımlarını kim yapıyor?

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Cemil İpekçi yapıyordu ama şu anda hani hangi modacıyla çalışıyorlar bilmiyorum.

BAŞKAN – Yani, tasarımlarını yapıp onlar dikimini yapıyorlar.

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Evet, kadınlar dikeyyor ve Mudo Conceptlerde bunlar satılıyor.

Onun haricinde biz çok fazla alan çalışmıyoruz, bir SODES’imiz var, Sosyal Destek Programı’mız.

İstiyorsanız ben burada keseyim, Pınar arkadaşşıma söz vereyim, onun da mutlaka sektöre ve şeye ekleyecekleri vardır.

BAŞKAN – Bu ÇATOM’lar hangi illerde var?

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKAN MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – 9 ilde 44 tane.

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – GAP illerinde efendim. 9 ilde 44 tane. Aygül Hanım alan çalıştığı için... Aslında, gezilerimizde vardı, Şanlıurfa’da ÇATOM’a girdiniz, bilmiyorum fark ettiniz mi?

BAŞKAN – Evet, rastgeldik, evet.

DENİZ DEPBOYLU (Aydın) – ÇATOM mu?

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Çok Amaçlı Toplum Merkezi. Gezdiniz, hatta deri çantalar üretmişlerdi, hatırlarsanız ve çok da beğenmiştiniz.

BAŞKAN – Onların satışı nasıl yapılıyor, pazar bulunması.

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Onların satışı, pazar bulmak biraz sıkıntı oluyor, hani her ÇATOM onları pazarlayamıyor açıkçası.

BAŞKAN – O merkez mi bulmaya çalışıyor pazarı?

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Genelde evet, genelde öyle oluyor. İşte, mesela, Mardin’de Mardin ÇATOM’ları gezmiştik biz geçen sene, Mardin’de işte şey üretiyorlar, keçeyi alıyorlar, içini sadece sabunlayarak ipek yediriyorlar, şallar falan yapıyorlar, giysi üretiyorlar. Onlar mesela İstanbul’daki moda fuarına katılıp, pazar bulup bunları üretip pazarlıyorlar.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKAN MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Küçük bir katkı ister misin?

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Evet, isterim.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKAN MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Gamze Hanım’ın da bahsettiği gibi, ÇATOM’lar yerel örgütlenmede örnek bir model ve burada ürettikleri ürünler sadece yerel değil, ulusal ve uluslararası pazara da gidiyor. Modacılarla, üniversitelerden hocalar geliyor ya da mesela fuarlara katıldıklarında da oradan da pazar bağlantısı kurabiliyorlar. Sadece mesela “Argande” markası adı altında değil, onun haricinde de yerel ürünleri, mesela işte Şırnak’ta şal-şepik var, Gaziantep’te kutnu kumaşı, Şanlıurfa’da keçe işlemeciliği var, onlarda böyle yerel ürünü modernize ederek pazara sunuyorlar. Özellikle, belirli illerde Mardin ve Şanlıurfa’da çok fazla ziyaretçi olduğu için öyle araçlar vasıtasıyla da şey yapıyorlar, yine İnternet üzerinden de satışları oluyor.

BAŞKAN – Onu soracaktım, İnternet üzerinden yapabiliyorlar mı?

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – İpek, kilim mesela, ipek kilim dokuyup satıyorlar İnternet üzerinden.

BAŞKAN – Ama, İnternet üzerinden yapabilmek için de o eğitimi yani nasıl yapacaklarına dair...

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Yardımcı oluyor ÇATOM’lar.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKAN MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Onlar, mesela Gamze Hanım’da bahsetti ya, yani ÇATOM’larda kadınlara girişimcilik eğitimleri, okuma-yazma, finans okuryazarlığı, mikrokredi nasıl kullanılır, ne yapılabilir... Ve fonları çok iyi kullanıyorlar, mesela küçük ölçekli proje hazırlıyor. Bu, kalkınmada bir model yani normal bu halk eğitimlerden çok çok farklı, oradaki arkadaşlar yani çok ciddi eğitimler alıyorlar işte kalkınma, katılımcılık, gönüllülük, sosyal hizmetler, iletişim, çatışma çözümü eğitimleri alıyorlar.

BAŞKAN – O zaman bu merkezlerin yaygınlaştırılması faydalı olabilir.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKAN MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Kesinlikle. Ama, özellikle kırsal alanda başarılı değil bu model. İlk orada zaten başladı çünkü kırsal alana kamu hizmetini götürmek çok sıkıntılı.

BAŞKAN – İşte, bizim bu Komisyonunun amacı da bu kamu hizmetine erişimi nasıl sağlarız aslında, bir amacımız da onu çözmek.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKAN MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – İşte, modelleme çalışmaları yapılmalı. Mesela, merkezî nitelikteki köylerde başarılı, ilçelerde çok başarılı, bir de kentlerin gecekondü mahallerinde de çok başarılı model, değil mi?

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Evet, evet. Bir de erişebilir yerlerde sürdürülebilir bir şeyi var. Bizim için önemli olan kırsaldaki kadının erişimi. Hani kadın normalde çok fazla ailenin dışına çıkamıyor yani eş izniyle olsun veya kendi iş yükü nedeniyle olsun. Önemli olan, burada kuracağımız merkezlerde kadınlar çocuklarıyla birlikte buraya kolaylıkla ve ucuz...

BAŞKAN – Hani ilçe merkezine ulaşım kolay ama kırsaldaki kadına ulaşım için oraya yönelik bir çalışma, modelleme yapmayı düşünmemiz lazım.

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Yani, bir de bunun mali boyutu da var yani kadının elindeki para çok sınırlı oluyor normalde, kendisi de çalışmıyor hani tarla tabanda çalışıyor ama normal istihdamda olmuyor. Bu nedenle, kadının elindeki para da çok sınırlı olduğu için az bir paraya bunların kolay ulaşılabilir yerlerde ve güvenli alanlarda olması gerekiyor. Kadın rahatlıkla çocuklarıyla çıkıp, oraya ulaşım hizmet alabilmeli.

BAŞKAN – O zaman, Aygül Hanım sizden başlayalım sunumlarınıza.

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Biz beraber tamamlayalım efendim izin vererseniz.

BAŞKAN – Tamam, buyurun.

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI PINAR ÖZEL UCUZAL – Merhabalar.

Ben size kısaca SODES'ten, Sosyal Destek Programı'ndan bahsetmek istiyorum Bakanlığımız tarafından uygulanan. Sosyal Destek Programı, istihdam, sosyal bütünleşme, kültür, sanat ve spor alanlarında özellikle göç, yoksulluk ve işsizlik gibi sorunların ve değişen sosyal yapının ortaya çıkardığı ihtiyaçlara kısa sürede karşılık vermeyi planlayan, kısa sürede karşılık vermeyi planladığı için de özellikle faaliyet bazlı yürüyen bir programdır ve insan odaklı bir programdır. Amaçları özellikle toplumun dezavantajlı kesimlerinin ekonomik ve sosyal hayata daha aktif katılımı, mesleki becerilerinin geliştirilmesi ve istihdam edilebilirliğin artırılması, yoksulluk, göç ve kentleşmeden kaynaklanan sosyal sorunların giderilmesi, toplumsal dayanışma ve bütünleşmenin güçlendirilmesi, becerilerin geliştirilmesi ve yeteneklerin açığa çıkarılmasıdır. Şu anda SODES kapsamı 34 ile genişledi, 2008 yılında GAP illerinde başlamıştı, 2010 yılında DAP illeri dâhil oldu, şu anda da İç Anadolu'da, Aksaray, Niğde, Sivas, Yozgat illeri dâhil oldu ve 34 ile genişledi kapsamı. Bu kapsamda, biraz önce söylediğim gibi, sosyal içerme projeleri, istihdam projeleri ve kültür, sanat, spor projeleri mevcut. Sosyal içerme projelerinde yoksulluğun azaltılması, sosyal yardım alan yoksul kesimin kendi geçimini temin edecek duruma getirilmesine destek olunması, yaşlı, özürlü, kadınlar ve çocuklar gibi toplumun dezavantajlı kesimlerinin yaşam standartlarının yükseltilmesine, bu kesimlere götürülen hizmetlerin kalitesinin artırılmasına ve toplumsal bütünleşmenin sağlanmasına yönelik projeler. İstihdam projelerinde biraz önce bahsedildiği gibi, kadınlara gene mesleki eğitim projeleri uygulanıyor. İldeki ve bölgedeki ihtiyaçlara uygun alanlarda nitelikli iş gücü geliştirilmesi ve toplumun dezavantajlı kesimlerinin istihdama erişiminin kolaylaştırılması, kendi işini kurabileceklere destek olunması. Bu kapsamda, kadınlara yönelik özellikle mikrofinansman projeleri destekleniyordu ama son dönemde ona biraz açıkçası ara verildi, mikrofinansmanın etkilerini biraz daha görmek için.

Kadınlara özellikle ne tip projeler yapılıyor? Kültür, sanat, spor projelerini de söyleyeyim, bunlar daha çok gençlere yönelik projeler oluyor, toplumun ihtiyaç duyduğu kültürel, sanatsal, sportif faaliyetlerin geliştirilmesi, özellikle çocukların ve gençlerin bu tür faaliyetlerden yararlandırılması ve de çocukların zararlı alışkanlıklar yerine bu tip faaliyetlere yönlendirilmesi hedefleniyor. Burada

kadınlara yönelik, biraz önce Gamze Hanım'ın bahsettiği gibi, çeşitli mesleki eğitim projeleri yapıldı, kırsaldaki kadınlara yönelik de yapıldı. Tabii, kırsaldaki kadınlar genellikle tarım alanında çalıştığı için onlara işte daha çok gelen talepler doğrultusunda -tabii, biz gelen projeleri değerlendiriyoruz- arıcılık ya da işte çiçek yetiştiriciliği ya da çeşitli seracılıkla ilgili eğitimleri içeren birtakım projeler yapıldı.

BAŞKAN – Peki, orada bunlarla ilgili eğitimler mekân olarak nasıl verildi yani onlara mı gidildi?

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI PINAR ÖZEL UCUZAL – Yani burada, açıkçası oradaki imkânlar neyse... Genelde bize bu projeler işte oradaki kamu kuruluşları vasıtasıyla geliyor çok fazla STK olmadığı için. Biz SODES kapsamında STK'ları desteklemeye özel önem veriyoruz ama takdir edersiniz ki orada bir STK bulmak çok zor.

BAŞKAN – Genelde tarım müdürlüklerinden, belediyelerden mi geliyor?

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI PINAR ÖZEL UCUZAL – Genelde tarım müdürlüklerinden geliyor o tip projeler.

Dolayısıyla, oradaki uygun alanı kendileri kullanıyorlar yani orada buldukları herhangi bir alanda o eğitimi vermeye çalışıyorlar, bilmiyorum, açık alan bile olabilir. Ben, mesela, Şanlıurfa'da bir ilçesinde küçük bir fabrikayı ziyaret ettiğimde... Bir peynir üretim fabrikasıydı; oradaki hayvancılık yapan kadınlardan onları alıp -onlardan zaten sütü vesaireyi, girdiyi temin ediyorlar- orada bir peynir üretim fabrikası kurmuşlar küçük ölçekli. 15 kadın orada, mesela mesleki eğitim kursu alıyordu, o kadınların da 10 tanesi de istihdam edeceğine söylediler yani yetiştirdikten sonra.

Bu tip projelerde bizim dikkat ettiğimiz şey, birincisi, kadınların ulaşımı. Çok sayıda bizim tabii, hem kadınlara yönelik hem çocuklara ve engellilere yönelik projelerimiz de var. Bu tip projelerde kadınların özellikle birtakım araçlarla, servislerle evlerinden alınıp oralara ulaştırılması... Çünkü ya eşleri izin vermiyor ya da onların o ulaşım masrafını karşılayacak kaynakları olmadığı için kadınların bu projelere erişiminin sağlanması o şekilde projeleri değerlendirirken dikkat ettiğimiz bir kriterdi. Genelde servislerle alıyorlar, onları topluyorlar çünkü kırsalda da dağınık bir şekilde yaşadıkları için onları toplayıp projenin yapıldığı, faaliyetin yapıldığı yere getiriyorlar.

İkinci husus: Kadınların gelebilmesi için çocuklarına bir bakım olanağının sağlanması çok kritik çünkü çocukları bırakacak yer bulamıyorlar, yanlarında getiriyorlar, yanlarında getirdiklerinde mesela, o fabrika ortamında da çocuklara küçük bir şey ayarlanmıştı. Başlarına birisini koyduğunuz takdirde anne kendisini faaliyete odaklayabiliyor, eğitime odaklayabiliyor, aksi takdirde zaten eğitimin de çok verimli olduğunu söylemek pek mümkün değil. Dolayısıyla, böyle bir kriter de SODES projelerinde özellikle kadınlar ve kırsaldaki kadınlara yönelik dikkat ettiğimiz unsurlardan.

Bir de benim söylemek istediğim yani kırsaldaki kadının kalkınma sürecine katılmasıyla ilgili, özellikle kırsal kalkınma politikaları geliştirilirken kadınların özel bir grup olduğunun ve onlara özellikle farklı bir grup olarak yaklaşılması gerektiğinin dikkate alınması gerektiği. Aslında, biz bunu kadın sektörü olarak her zaman söylüyoruz. Şöyle ki: Toplumsal cinsiyet eşitliği ya da kadın-erkek fırsat eşitliğine -tam karşılığı olmasa da onun- dair yaklaşımın bütün plan ve politika dokümanlarına yansıtılması gerekliliği. Yani, bunu yansıttığınız zaman, burada işte kırsalda kadın ya da kentte kadın, orada kadın gibi aslında bir detaya girmemiz gerekmiyor. O politika dokümanlarının hepsine yedirildiği takdirde ve onların uygulama dokümanlarında, eylem planlarında olduğu takdirde zaten o dezavantajlılığı ortadan kaldırma yolunu seçmiş oluyoruz.

Şimdi, bizim mesela, Ulusal Kırsal Kalkınma Strateji'miz var. Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi'ne baktığınız zaman, hedef gruplarında hiçbir şekilde ne kadın ne çocuk ne genç yani oradan göç eden bir sürü gençler var, hiç bu tip gruplardan bahsedildiğini görmüyoruz. Dolayısıyla, biraz önce de söylediğim gibi, bu bakış açısıyla, bu dokümanların hazırlanması gerekiyor, öncelik ve tedbirlerin de farklı grupların ihtiyaçlarına göre belirlenmesi gerekiyor. Kırsal alana yönelik politika geliştirilirken

özellikle buradaki kişilerin katılımının sağlanması çok kritik. Biz biraz daha merkezde merkez odaklı çalışıyoruz. Ama, oradaki insanların gelip kendi sıkıntılarını burada aktarması, onların önerilerinin dinlenmesi çok önemli.

Burada gene, kırsal alanda kadınla ilgili yani kız çocuklarının eğitimi problemi çok kritik, hani oradaki yapıda özellikle kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmesi gibi bir durumla karşılaşıyoruz. Onu bertaraf etmek için o çocukların okula gönderilmesi çok kritik. Bazen bizim SODES projelerinde de rastladığımız gibi, kız çocuklarını tarlada çalıştırmayı tercih ediyorlar gelir sebebiyle. Dolayısıyla, bu tip çocuklara yönelik, kadınlara yönelik projeler geliştirilirken onlara bir miktar ücret ödemek gerekiyor açıkçası yani diğer projelerde olduğu gibi, halk eğitimde olduğu gibi. O ücretin de onun tarlada, normalde o kişiye kazandıracağı paradan bir miktar eşit ya da bir miktar fazla olması gerekiyor ki onu tarlaya göndermek yerine okula göndersin. Bu da kritik bir nokta. Biz de projelerde o yevmiyeyi verdiğimiz için bizim projelere katılıyorlardı, eğer vermeseydiniz “Babam beni tarlada çalıştıracak.” diyen çok fazla sayıda kız çocuğuyla karşılaştık.

Kırsalda kadının ayrı bir başlık olarak çalışılması gerektiğini söyledik. Özellikle, kadınların kooperatifleşmesi... Ama, bu kooperatifleşmenin sürdürülebilirliğinin de çalışması gerekiyor hani iyi kooperatif örnekleri var, şu anda bildiğim kadarıyla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının bir projesi var “Kadınların ekonomik açıdan güçlendirilmesi” diye, Avrupa Birliği projesi. O proje kapsamında mesela, kooperatifleşmeyi de çalışıyorlar. O proje çıktılarını bakmak lazım, belki sizin Komisyonunuzla da örtüşecektir, bu anlamda tahmin ediyorum, kooperatifleşme konusu gündeme gelecektir diye, oradaki çıktılardan da öneriler geliştirilebilir.

Bir de tarımda çalışan kadınların sigorta kapsamına alınması, prim ödemelerinde kolaylık sağlanması, sigorta primlerinin ödemelerinde yeni düzenlemeler yapıp bölgeler arası gelir dengeleri oluşturularak esnek prim ödemesi gibi, yaklaşımlar getirilmesi gibi bir öneri bizim plan sırasındaki özel ihtisas komisyonu çalışmalarında gündeme gelen bir öneriydi; onu da sizinle paylaşmak isteriz.

Benim söyleyeceklerim bu kadar.

BAŞKAN – Bunları sunum hâlinde bize vereceksiniz değil mi?

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI PINAR ÖZEL UCUZAL – Sunum olarak mı iletim?

BAŞKAN – Yok, yok yazılı, sunum derken bize ileteceksiniz diye söyledim.

BAŞKAN – Sormak istedikleriniz varsa arkadaşımıza, diğer konuşmacıya geçmeden önce sorabilirsiniz.

DENİZ DEPBOYLU (Aydın) – Gayet güzel projeleri.

BAŞKAN – O zaman Aygül Hanım’ı dinliyoruz.

Buyurun.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKAN MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Sayın Başkan, değerli üyeler; bugün sizlere “Kırsal Kalkınmada Kadının Yeri” ana başlığı altında, kırsal alandaki kadının sorunları ve kamu hizmetlerine erişimde yaşadıklarını ve bu konuda neler yapılabilir bu ana başlıklar altında sunmaya çalışacağım.

Genel olarak baktığımızda da işte dünyanın herhangi bir noktasındaki kırsal alanda yaşanan sorun, sadece bu sorunla karşı karşıya kalan insanı değil, genel olarak herkesi etkileyebilmekte. Artık, Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, Avrupa Birliği, diğer sivil toplum örgütleri ve Hükûmet kuruluşları kırsal kalkınma alanındaki çalışmalara daha çok zaman, daha çok bilgi ve kaynak ayırmaya başladı. Çünkü, Afrika’nın en geri kalmış yöresindeki yaşam ve çevre koşulları Uzak Doğu’nun herhangi bir noktasında da aynı koşullarda insanları ilgilendirmekte. İşte, çevre kirliliği, mevsimsel tarım, tarım

işçiliği, göç hareketleri, toprak kirlenmeleri, içilebilir su kaynakları hareketleri, bunlar her toplumda bireyi doğrudan etkilemektedir. İşte, günümüzde yaşadığımız Suriyeli mülteciler, sadece Suriye’yle yaşananları değil, bizi, çevreyi ve yani başka ülkeleri de etkileyebilmektedir.

Ülkemizdeki özellikle az gelişmiş bölgelerin kırsal alanındaki geleneksel bu sosyoekonomik örgütlenme biçimlerine baktığımızda da daha çok işte az nüfuslu, dağınık bir yerleşme düzeni hâkim. Bu yerleşme düzeni de nüfusun hizmetlere erişimindeki en önemli engellerden biridir. Yine, kırsal alandaki yoksulluk ve yoksunluğun etkileri kentlere göre daha fazla hissedilmekle birlikte ama topluma genel olarak kabul gören işte, kır yoksulluğunun daha güvenli olduğu, hatta işte kentlere gıda yardımı yaparak kentleri beslediğini göstermekte. Oysa, TÜİK rakamlarına baktığımızda da kent yoksulluğunun kırsal yoksulluktan daha da ileride olduğu görülmektedir.

En son iş gücü göstergelerine baktığımızda da Türkiye genelinde istihdam oranı yüzde 46, erkeklerin istihdamı yüzde 65, kadınların ise istihdamı yüzde 27,5. Yine, TÜİK rakamlarına göre, Türkiye’de istihdamın sektörel dağılımına bakıldığında da istihdam edilen nüfusun yüzde 20,6’sı tarım sektöründe çalışmaktadır. Bu demektir ki ülkemizde her 5 kişiden 1’i tarım sektöründe çalışmakta.

Yine, bu tarım sektöründe çalışan kadınların toplam kadın istihdamındaki payı yüzde 31,4. Bu oran erkeklerde yüzde 15,9. Ve Türkiye genelinde nüfusun 7,9’u kırsal alanda yaşamakta ama bu demek değildir ki kentli nüfus değil. Çünkü, kırdan yaşayan nüfus beraberindeki pratiklerini, gündelik yaşam alışkanlıklarını kentlere de taşımakta yani bu sefer kır nüfusu, hani ne kentli ne kır, arada sıkışmış bir kasaba kültürünü yaşamaktadır.

BAŞKAN – Yani tarımda çalışan kadınlar erkeklerden daha fazla.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKAN MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Evet efendim.

Yani, kadınlar genel olarak kırsal yaşamın içinde erkekler gibi üretici veya çiftçi olarak görülmemekte ve üretim rolü açısından da kadınlar erkeklerin yardımcısı konumundadır ve kendileri de kendilerini çiftçi olarak görmemektedir; daha çok yeniden üretim olarak adlandırılan çocuk bakımı, ev bakımı, günlük domestik işlerle alakalı olmakta ve toplum olarak da bu, kadının doğal görevi olarak görülmektedir.

Yine, kadınların çiftçi ya da ev kadını olarak görülmesi emeklerini resmî istatistiklere yansımamakta. Ve daha çok bu da kadınların hem köy içinde hem de köy dışındaki söz sahipliğini de azaltmakta ve sosyoekonomik kararlarda da erkeğe oranla daha az kararlara katılmaktadır. Genel olarak baktığımızda da yani ülkelere topluma ve bölgelere göre değişmekle birlikte ortak olarak bazı temel sorunlar var. Bunların başında işte, daha çok genellikle statüsü düşük işlerdeler ve piyasa koşullarının gerektirdiği, ihtiyaç hissettiği donanım ve bilgi, beceriye sahip değiller. Tarım dışında çalışma olanakları çok kısıtlı. Özellikle, gezici ve geçici mevsimlik işçi olarak göç etmekte ve bunun işte barınma, konaklama sorunlarını çok ciddi yaşamaktadırlar. Toplumsal değerler, geleneksel rol tanımlamalarının içinde yer almaktalar. Yine, toplumsal örgütlenme güç ve yetki yoksunluğu var. Aile içi şiddet, aile içi iş yükleri çok fazla, gelir kaynaklarına, toprağa, krediye, teknolojiye erişimleri sınırlı. Özellikle, temel altyapı, üst yapı hizmetlerinin yetersizliğini kadınlar erkekler göre daha fazla hissetmekte. Yönetim ve karar alma süreçlerine daha az katılmakta, girişimcilikten daha az yararlanabilmekte. Üreme sağlığı hizmetlerine erişmekte sıkıntılar var. Eğitim olanaklarından yeterince yararlanamamakta. Sizin de işte başında söylediğiniz gibi, kamu hizmetlerine yeterince katılamamakta.

Yine, kadınların yaptığı işin erkekler göre daha az değerli kabul edilmesi, daha az prestijli olarak kabul edilmesi ve kayıtlarda daha az yer alması ayrı bir sorun. Üretici kaynaklarına erişimde sıkıntılar var. Bir de kentli kadınlar kır kadınlarının sorunlarına karşı daha duyarsızlar. Yönetim ve karar alma süreçlerine daha az katılmakta ve ailenin gelirinin kontrolünde de söz sahipliği erkekler göre daha

az. Ancak, kırsal yerleşimlerde kadınlar kendi olanakları içinde sosyal ağlar oluşturarak köy içi bilgi donanımını sağlamakta ve tarımsal üretime katkılarıyla da gündelik yaşamın sürdürülmesi, etkin rol oynamalarına rağmen, iyi yaşam sürmelerine, toplumsal statünün yükseltilmesine yönelik olarak modernleşme araçlarına erkeklerine göre daha az sahip olabilmektedirler.

Yine, birçok konuda erkekler en son sözü söylese dahi kadınlar birçok alanda erkeklerin aldıkları kararların arkasında da ciddi bir destekleri var. Ancak, tabii ki yine topluluk düzeni çok etkilidir. Bu da temel olarak geleneksel cinsiyete dayalı tabakalaşmaktan kaynaklanan bir süreç yani bunda da kadının eğitim düzeyinin düşük olması da etkili olmaktadır.

Genel olarak, insan-toprak ilişkisine baktığımızda toprağın maliki erkek. Bu, gelir ve eğitim seviyesine bakılmaksızın nüfusun her kesimi için aynı çünkü toprak sahibi olmak güçlü olmak demek ve sahip olunan toprakların büyüklüğü de artan güç ve etkinlik anlamına da gelmektedir. Hepimiz biliyoruz, özellikle mesela, doğu ve güneydoğuda, işte Karadeniz’de mesela, akraba evliliklerinin temel nedenlerinden biri de baktığımızda da işte toprağın bölünmemesi...

BAŞKAN – Ailede kalması.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKAN MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU

– ...hani el kızı yemesin, kendi içimizde kalsın gibi bu da onun bir göstergesi.

Örgütlenmeye baktığımızda ise arkadaşlarımız da biraz önce bahsettiler, özellikle kırsal alanda sosyal dayanışma en fazla gerektiren ve birey açısından sosyal uyumun zor olduğu, işte ölüm, düğün, özel günlerde kadınlar bir araya gelmekte ve ortak çalışma alanları, kendilerince sosyalleşme alanları oluşturmakta. Ancak, genelde resmî örgütlenmeye baktığımızda kooperatifçilik daha çok kâğıt üzerinde ya da kadınlar işte kooperatifin üyesi olarak gözükmekteler, böyle de bir kırsal alanda sorun var.

Yine, bitkisel ve hayvansal üretim sürecine baktığımızda da kadın ve erkeklerin rolleri farklılaşmakta. Bu daha çok işte temel geçim kaynağının, köyün yerleşim yerine ve şehirle kurulan bağlantıyla bire bir ilişkilidir. Çünkü, kadınların beklentileri, potansiyelleri birbirine yakın olan köylerde aynı olmakla birlikte yeniden üretimle ilgili olarak da daha çok işte bulaşık, çamaşır, biraz önce bahsettiğim gibi, yine kadınlar tarafından yapılmaktadır. Özellikle, köylerin temel geçim kaynakları; bitkisel üretim ise burada işte sebzeçilik ve bağcılık erkekler tarafından, bahçe hazırlığı, toplama, sulama, çapada kadınlar çalışmakta. Yani, genellikle kadınlar bitkisel üretimde satış işinde yoklar. Hayvansal üretim aşamalarına baktığımızda da erkekler hayvanların otlatılmasında, kırkım, ahır temizliği gibi işleri yaparken kadınlar daha çok sağım, süt ürünlerinin değerlendirilmesinde ve ot toplama işlerinde ağırlıkla görev almaktalar. Yine, hanelerde erkekler hayvan alım-satımı, işte büyük alışverişleri yaparken, yani şehirle bağlantıyı erkekler kurarken kadınlar daha çok hani köylere gelen çerçiler aracılığıyla kişisel, evin ihtiyaçlarını gidermektedirler. Ama, özellikle kadınların iş yüklerinin azaltılmasında beyaz eşyanın gündelik yaşama girmesiyle birlikte kadınların ev içi iş yükü azalmaya başladı. Özellikle, yine bu işte beyaz eşya aynı zamanda mesela, tamam, tüketim ekonomisinin bir parçası ama bu kadınların da iş yükünün azaltılmasında çok büyük etki olmaktadır.

Yine, özellikle merkezî nitelikteki köylerde ulaşım imkânının olması ve kadınların küçük alışverişlerini işte çerçiler aracılığıyla yapması, onların bir şekilde de alışveriş içinde olması onlara kolaylık sağlamakta, daha çok ev eksenli emeğe dayanan işte, mevsimlik, yarı zamanlı, ücretsiz işlerde çalışmakta ve buna bağlı olarak da elde ettikleri ürünleri daha çok hane tüketimine yönelik olarak kullanmaktadır.

Eğitim hizmetlerinden yararlanmaya baktığımızda, özellikle ülkemizde son zamanlarda kadın-erkek okuryazarlığının okullaşma oranı yüzde 100'e ulaşması amaçlanmakta ve bu doğrultuda çok ciddi çalışmalar yapılmakta. Ancak, genel olarak baktığımızda da ilköğretim düzeyinde kız ve çocuklar arasında okullaşma anlamında çok bir farklılık yok. Ancak, orta ve yükseköğretim kurumlarında kız öğrencilerin sayısı düşmekte.

Yine, genel olarak baktığımızda, kırsal alanda kız çocukları ve erkek çocuklarına yönelik olarak daha farklı bakış açıları var. Kız çocukları daha çok hani kayıp aile üyesi olarak görülmekte. Aynı zamanda da işte, yine kız çocuklarının küçük yaşta evlendirilmesi, nişanlanması, bazı ailelerin kız çocuklarının biyolojik gelişimlerini tamamlaması nedeniyle okuldan alması...

Yine, özellikle ücretsiz aile işçisi konumunda çocukların kullanılması. Mesela, pamuk toplamada çocukların elleri küçük olduğu için daha çok tercih edilmekte. Dolayısıyla da bu da çocuğun eğitim yaşamından kopmasına neden olmakta. Aynı zamanda da kız çocukları anneleri için de ikinci anne rollerini üstlenmekte, kardeşlerine annelik yapmakta, ablalık yapmakta. Bu da okul yaşamında... Yani okulda olması gereken çocuklar okulda değil, evde ve iş yaşamında olabilmektedir.

DENİZ DEPBOYLU (Aydın) – Bu konuda bir şey söylemek istiyorum.

Şimdi, ifadelerinize baktığımızda ki biz bunun farkındayız aslında. İstatistik çalışmaları genelde okullaşma kriterine göre yapılıyor. Mesela, baktığımızda on yıl öncesi ile bugünü karşılaştırdığımızda kız çocukları daha fazla eğitimin içinde görünüyor, okullaşma hızı yükseldi, okullaşma oranı yükseldi. Ama, gözden kaçırılan, yapılmayan bir şey var ki o da okulu terk eden çocukların sayısı ve cinsiyetine göre ayrımı. Şimdi, bu kız çocuklarımız okullaşıyor, çok güzel, bu, bizim istediğimiz bir şey ama ne kadarı ilkokulu bitiriyor? Ortaöğretimde olmadıklarını görüyoruz, tamam, orada az. Ama, bunların ciddi bir kısmı, özellikle kırsal kesimde yarıda bırakmak durumunda kalıyor. Bunların da üzerinde bir araştırma yapıp sebepleri... Gerçi sebeplerini siz sayıyorsunuz ama tabii, bunların daha şeylere girecek kriterde ölçülmesi lazım yani raporlara girecek, istatistiklere girecek ve bize üzerinde çalışma imkânı tanıyacak tanımlarla yapılması, raporlaştırılması gerekiyor. Zannediyorum, belki biz bu komisyonumuzda da bu görevi üstlenebiliriz diye düşünüyorum. Gerçekten, küçük yaştaki kızların evlendirilmesi bizim için hâlâ toplumsal bir yara. Bu çocukları eğitim ortamında takip etmek doğru istatistikleri çıkarmak zannediyorum, kız çocuklarımıza ulaşmayı ve onların eğitim hayatında kalmasını kolaylaştıracaktır diye düşünüyorum.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKAN MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Millî Eğitim Bakanlığının bu konuda bildiğim kadarıyla çok ciddi çalışmaları var. Özellikle, kız çocuklarının işte okula devamlılığı konusunda ve bu konuda da biliyorsunuz hani gerek hanımefendinin gerekse bakanlıkların da ciddi... Hani kampanyalar da var sadece kamu kuruluşları değil, sivil toplum örgütleri de bu konuda çok ciddi destek çalışmaları yapıyor. İleriye yönelik olarak yani bu konu ciddi olarak bilinmekte ve adımlar da atılmakta diye düşünüyorum.

Yine, özellikle erken evlilikler kırsal alanda bir zorunluluk olarak görülmekte ve kadınların en önemli şeyi de erkek çocuğa sahip olma algısı da çok yüksek. Ama, sadece kırsal alanda değil, mesela diğer bölgelerimizde de, şehirlerde de bu sorun önemli diye düşünüyorum.

BAŞKAN – Bu arada hemen arkadaşımız da belirtti de Deniz Hanım'ı da bilgilendirme açısından... Komisyonumuz Millî Eğitim Bakanlığına da okul terk oranlarının bildirilmesi üzerine bir yazı göndermişti, onun da yazılı cevabını bekliyoruz inşallah.

DENİZ DEPBOYLU (Aydın) – Teşekkür ederim.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKAN MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Çok güzel bulgular çıkacağından eminim ben çünkü onlar da güzel çalışmalar yapıyorlar bu alanda.

Sayın Başkan, yine kırsal ekonomi için önemli olan alanlardan biri de yayım hizmetleri. Bu konuda yine ilgili bakanlıklar, sivil toplum örgütleri yaygın eğitim dışında kalan kadınların ve kız çocuklarının bu tür hizmetten yararlanmasına yönelik olarak da çalışmaları yürütmektedirler. Özellikle, yine kırsal alanda iş gücüne katılım oranının kadının tarımda ücretsiz aile işçisi olarak çalışması nedeniyle de kadınların Türkiye’de tarım istihdamında hızla bir azalma var. Bu da kadının istihdamının giderek düşmesine neden olmaktadır. Ve tarımda çalışan kadınlar, tarım dışına çıktıklarında ve göç ettiklerinde de iş gücüne katılamamakta çünkü iş gücünün gerektirdiği o bilgi, beceri, donanımına sahip olamamaktadırlar.

Biraz önce söylediğim gibi, kırsal alandaki hizmetlere erişimdeki temel sıkıntılardan biri de işte, coğrafi dağılım çok önemli çünkü bölgedeki coğrafi konuma baktığımızda, özellikle az sayıda ve dağınık bir yerleşim söz konusu, bu da kamu yatırımlarını zorlaştırmaktadır.

Yine, kadınların gündelik yaşamını kolaylaştırıcı... Mesela, su erişiminde önemli bir sıkıntı var, çok önemli çünkü köylerde mesela, çeşmeler her ne kadar, hani kadınların için yani karşılaşıma, görüşme yeri olsa dahi, kadınlar suya erişimde sıkıntı çekmekte ve bazı köylerde de kadınların sadece su taşıma nedeniyle de evin dışına çıkabilmekte, bunu bir sosyalleşme aracı olarak da görebilmektedir.

Kentleşme, modernleşme üzerinde önemli etkilere sahip. Kentleşmeyle birlikte işte daha çok kadınların ve kız çocuklarının eğitime erişimi, sosyal hizmetlere erişimi artmakta ve geleneksel örgütlenme biçimleri dağılmakta ve sivil toplumun gelişimine de kentleşmenin çok büyük katkısı olmaktadır. Kırsal alanda yoksul nüfusun işte iyi bir yaşam düzeyine erişmek için şehirlere doğru sosyal hareketliliği son zamanlarda daha fazla olmaktadır. Ancak, bu bir yerde de kırsal kesimdeki özellikle gençlere ve nitelikli kalifiye elemanın da kentlere yoğunlaşmasında ve kırsal nüfusun da ağırlıklı olarak yaşlılardan oluşmasına neden olmaktadır.

DENİZ DEPBOYLU (Aydın) – Pardon, burada sözünüzü kesiyorum ama ben biraz sonra ayrılacağım da onun için arada giriyorum, diğer komisyondan da çağrı geliyor.

Zannediyorum, bu gençlerimizin kırsal alanı terk etmelerindeki sebeplerden birisi tarım alanındaki kazançlarının daha az olmasıyla birlikte sosyal güvencelerinin olmaması, daha çok sosyal güvencelerinin olabileceği işlere doğru yöneliyorlar hem biraz daha fazla kazanmak hem de ilerideki emeklilik yaşamlarını garantiye almak için. Kırsal alanda yaşayan kadınlarımıza, gençlerimize bu imkânı sağlarsak belki de bu kentlere göç etme, kırsal alanı terk etme düşünceleri azalacaktır diye düşünüyorum. Bu konuda sizin görüşünüzü de merak ediyorum.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKAN MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Şimdi, kentlerin cazibesi her zaman için, her nüfus kesimi için geçerli. Özellikle, 15-24 yaş grubu arasındaki gençlere baktığımızda, Türkiye genelinde her 5 kişiden 1’i bu yaş grubunda. Dolayısıyla da nüfusu yerinde tutabilmemiz için o kentleri cazibeli hâle getirmemiz lazım. Belki kırsal sanayiye yönelik orada çalışmalar yapılabilir. Yani, bir de biraz önce arkadaşlarımız da bahsetti, kırsal yani diğer nüfus kesimleri için daha cazibeli olabilmesi için oraya götürülen projelerde mutlaka o yöredeki insanları sürecin içine katmak lazım, sorumluluk vermek lazım ki sürdürülebilirliği artsın.

Bir de organik tarım var; bizim organik tarımı yaygınlaştırmamız lazım. Şimdi organik tarım da daha çok emek yoğun iş gücünü gerektiriyor. Ve ekoturizmi, bu tür şeyleri o bölgeye yani sanayiye dayalı küçük hizmet alanlarını oraya getirmemiz lazım ve niteliğini artıracak da çalışmalar yapmak lazım ve niteliğini artıracak da çalışmalar yapmak lazım. Mesela, mesleki eğitimler... Artık bizim bu geleneksel üretim biçimini, mesela, halıcılık, kilimcilik, bunların dışına çıkmamız lazım diye düşünüyorum.

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Bir şey ekleyebilir miyim?

BAŞKAN – Tabii.

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Normalde evet, gençler özellikle istihdam ve güvence istiyorlar ama yani biz kırsala indiğimizde SODES projeleri ya da ÇATOM’larla, oranın altyapı hizmetlerinin ve yaşam kalitesinin de yükseltilmesi lazım. Aslında, onlara cazip gelen kente normalde girdiklerinde bu fikirleri değişiyor ama yaşam kalitesinin yükseleceğine inanıyorlar. Oralardaki yapılacak yatırımlar da altyapı yatırımları yapıyor ama gerçekten hani böyle onlara yönelik mesela, kültürel faaliyetler...

BAŞKAN – Sosyalleşme alanları...

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Evet, sosyalleşecek alanları yok. Mesela, çoğu yerde sinema yok, hani tiyatro deseniz yılda bir kere ya geliyor ya gelmiyor. Gençlerin mesela spor yapabilecek alanları yok ya da ne bileyim, gidip kendi alanlarında bilgisayar kullanabilecekleri...

BAŞKAN – Gençlik merkezleri gibi yani.

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Evet, o tür şeylere de ihtiyaç var yani sadece hani istihdam çok önemli bir parça ama oradaki gençlerin hani istihdama gelene kadar orada sosyalleşecekleri... Yani kamu hizmetlerinin yaygınlaştırılması gerekiyor bence, naçizane.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKAN MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Ama, yine buna ilave bir şey yapmak lazım. Ben de ona yürekten katılıyorum, tamam, istihdam çok önemli geleceği açısından ama onun haricinde de gençlerin ortak bir şeyler yapabilecekleri mekânlar çok yetersiz. Yani, futbol oynamak istese, bir arkadaşıyla bir yerde oturup bir çay, kahve içmek istese bu tür mekânlar yok. Dolayısıyla, bu tür şeyler çocukların sosyalleşmesini, ortak etkinlikler yapmasını engelleyebilmekte. Yani, işte doğu ve güneydoğuda mesela, kent merkezlerinde de gençlik merkezleri var. Yani, gençlerle yaptığımız odak grup görüşmelerinde de en önemli sorun tamam, birinci etapta istihdam ama onun haricinde de bu sosyal etkinlikleri çok önemsiyorlar ve onlar için de mesela, değişim... Yani, akranlarıyla bir araya gelebilecekleri etkinliklere de ağırlık verilmesi gerekiyor. İstihdam tamam ama hepimiz de biliyoruz ki ekonomik kalkınmayla sosyal kalkınma paralel yani birine öncelik verip öbürüne öncelik veremeyiz; ikisini de paralel götürmemiz gerekiyor diye düşünüyorum.

DENİZ DEPBOYLU (Aydın) – O zaman daha çok bu konuda yerel yönetim artı Millî Eğitim kurumlarıyla çünkü okullar hazır mekân, onlarla...

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKAN MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Yararlanmak lazım, evet.

Kırsal alandaki önemli sorun alanlarından bir tanesi de mevsimlik tarım işçiliğidir. Ve özellikle işte bu çapalama, sulama, bitkilerin ekim, hasat dönemlerinde farklı mevsimlerden farklı şeylere doğru işte mevsimlik gezici ya da geçici işçi olarak tanımladığımız bir nüfus hareketliliği söz konusu. Buraya daha çok işte kadınlar ailece gidebilmekte ya da genç kızlar ve erkek çocukları da akranlarıyla birlikte mevsimlik tarım işçiliğine katılmaktadır. Bu, daha çok işte formel yani örgütlü bir şekilde değil de informal olarak işte elçi olarak dayı olarak adlandırılan kişiler aracılığıyla bu göç hareketi başlatılmakta ve mevsimlik geçici ve gezici tarım işçileri ağırlıklı olarak da Güney Doğu Anadolu Bölgesi’nde ve bunlar İç Anadolu’ya işte köylerine, Çukurova’ya, Ege’ye ve Karadeniz’e de fındık toplamaya da gitmektedirler.

Yine, hasat dönemine bağlı olarak da göç hâlinde dolaşabilmektedir ailece. Mesela, bunlardan bir örnek, yansıda gördüğünüz. Özellikle, kırsal alanda başta kadınlar olmak üzere az topraklılara, topraksızlara yönelik gençlere, engellilere yönelik olarak bunların yaşam koşullarının iyileştirilmesi için kamu kuruluşları tarafından da çok ciddi çalışmalar yürütülmektedir.

Sonuç olarak, kırsal alandaki kadının yaşam koşullarının iyileştirilmesine yönelik olarak neler yapılabilir, buna baktığımızda da özellikle kırsal alanda yaptığımız görüşmelerde de erkekler daha çok işte, sulama kanalı, tarımsal ekipman aleti falan derken kadınlar daha çok kendilerine gündelik yaşamlarına dokunan işte, temiz içme suyu, insan ve hayvan sağlığına ilişkin sorular gündeme getirebilmektedir. Mesela, bir tane örneği paylaşmak istiyorum sizinle: Kütahya'nın bir ilçesinde alan çalışmasına gittiğimizde kadınlarla ayrı bir grup çalışması yaptık. Erkeklerle ayrı, erkekler ısrarla örtü altı sebzeciliğin olmasını istedi, kadınlar da tam tersi, kesinlikle örtü altı sebzeciliği, sera istemiyorlar çünkü çok ciddi su sıkıntısı var. Şimdi biz eğer onlarla ayrı ayrı görüşme yapmasaydık orada örtü altı sebzeciliği yapılacaktı. Kadınlara hani neyse nedeni diye sordüğümüzda da suyun çok pahalı olduğunu, işte belirli dönemlere doğru suyun gerektiğini söylediler. Dolayısıyla da işte kırsal kalkınma projeleri planlanırken... Yani kadınlarla erkeklerin ihtiyaçları çok farklı. Yani, her grubun isteğini o projelere yansıtılabilmeliyiz diye düşünüyorum.

Yine, özellikle, kırsal alanda içme suyu, kanalizasyon gibi kırsal altyapı yatırımları hızlandırılmalı ve “Kullanan öder.” anlayışla yani vatandaşın yatırımlarının bedelini uygun koşullarla geri ödemesini sağlayıcı modeller geliştirebilmeliyiz. Çünkü, biz aldığımız hizmetin parasını ne kadar öder isek o hizmetin kalitesi ve sürdürülebilirliği o kadar artar diye düşünüyoruz.

Yine, tüm faaliyetlerde kadınlara yönelik cinsiyet duyarlılığı yaklaşımı içeren özel eğitim yayın programları, işte tanıtım kitapları falan hazırlanmalı.

Yine, kırsal alanda kadın girişimciliğini yönlendirecek, girişimci kapasitesini artıracak bölgesel kadın girişimcilik merkezleri kurulabilir. İşte, kadınların teknolojiye erişimi sağlanabilir. Yerel kadın liderliğini güçlendirecek ve özellikle girişimci kadınlara danışmanlık desteği sağlanacak çalışmalar...

BAŞKAN – Bir şey diyeceğim. Mesela, şimdi bazı yerlerde hem ÇATOM var hem SODES var, bunlar arasında bir koordinasyon iş birliği nasıl oluyor acaba onu da sorayım.

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI PINAR ÖZEL UCUZAL – Şöyle söyleyeyim: Aslında, ÇATOM'larda bazı yerlerde ödenek sıkıntısı olduğu takdirde, biz onları SODES projesine başvurduğu takdirde biz onları SODES açısından da destekliyoruz. Mesela, zamanında bir altyapı kurulmuş, bir dikiş, nakış kursu, vesaire gibi ama sonradan bir finansman sıkıntısı yaşadıklarında, oraya kaynak aktarılmadığında, SODES'e başvurduklarında oradan da finanse ettiğimiz oldu yani bu da oradaki faaliyetin devamlılığının sağlanabilmesi açısından. Herhangi bir şey yok yani mükerrerlik yok, tam tersi birbirini destekler bir yapı var.

BAŞKAN – Sizin önerilerinizde hani “Bölgesel kadın girişimcilik merkezleri kurulabilir.” derken bu tür yapılarla da mı, mesela işte SODES olan, ÇATOM olan yerlerde de ilişki içerisinde olan bir yapı mı, yoksa onların dışında başka bir...

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKAN MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Yok, onlarda da olabilir mesela ÇATOM'dan yararlanan kadınlara baktığınızda zaten birçoğu işte okuryazar değil ya da okuryazar ya da girişimcilik eğitimi alanlar da var. Yani, sorun şurada Sayın Vekilim: Kadınlar, tamam, bir sürü şeyler var ama bu mekanizmalara nasıl, nerede ulaşabileceğini bilmiyor. Yani, bir de bir sıkıntı var, koordinasyon yok, herkes her şeyi yapıyor. Ama, mesela, “girişimcilik” dendiğinde işte belirli bir ilde atıyorum, işte KOSGEB var işte, Gaziantep'te ya da Şanlıurfa'da kadın girişimciliği var. Yani, kadın oraya direkt ulaştığında o bilgiye direkt ulaşabilmeli yani adres belli olmalı diye düşünüyorum.

DENİZ DEPBOYLU (Aydın) – Bir de kadınlara yönelik cinsiyet duyarlı eğitimden bahsettiniz. Bence bu eğitimin erkeklere de özellikle verilmesi gerekiyor çünkü bu konuda en büyük sorun erkeklerin kadınların önüne geçmesi veya belli konularda destek olmamasından kaynaklanıyor, hatta bazen izin vermemekten kaynaklanıyor. O konuyu da dikkate alırsak daha iyi olur diye düşünüyorum.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKAN MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU

– Buna mesela, argümanınızı destekleyen hemen bir şey söyleyeyim size: Bu kalkınma projeleri ilk başladığında, işte planlaması başladığında tarımsal iş gücü ağırlıklı kadınla çalışmasına rağmen işte hayvan bakımı, ahırların, barınakların iyileştirilmesi, fide ekimi erkeklerle verilmiş, kadınlara ise daha çok ev ekonomisi, sağlık eğitimleri verilmiş. Ondan sonra anlaşılmış ki yani her ikisine de işte cinsiyet duyarlı yaklaşım çerçevesinde herkese de o eğitimler verilmeli, aile planlaması sadece kadınlara yönelik değil, erkeklerle de verilmeli diye yani argümanınızı destekleyen bir şey.

Yine, mevsimlik tarım işçiliğine katılan ve okullardan erken ayrılıp geç başlamak zorunda kalan çocukların da eğitim düzenlemeleri, eğitim dışında kalmasını önleyecek program ve projeler hayata geçirilmeli. Şimdi önümüz nisan, mayıs, işte pamukta mesela, sulama başlayacak. Dolayısıyla, mayıs ayına doğru da okuldan ayrılma başlayacak ama bildiğim kadarıyla bu konuda da yine Tarım Bakanlığının çok ciddi çalışmaları var.

Yine, kırsal alanda kadının daha çok sağlık hizmetinden yararlanılması için kadın odaklı gezici sağlık programları yaygınlaştırılabilir. Kırsal kalkınma konusunda çalışacak ve yeni hizmet verilebilecek işte eleman uzmanlar yetiştirme... Yani dışarıdan gelen insanların biletləri elinde, her an gidebilecek, biz o bölgede o insanları yetiştirmeliyiz. Bu, aynı zamanda da yerinde istihdamı da sağlayabilir ve yapılan işin de sürdürülebilirliğini de çok büyük bir katkısı olabilir diye düşünüyoruz.

Yine, özellikle kadının statüsünü yükseltecek kadınların bulunduğu yerden başka yerlere gidip hani görgülerinin, bilgilerinin artması lazım yani değişimin olması lazım. Bu, aynı zamanda da sosyal entegrasyonu da sağlayabilir ve kadının dış dünyayla tanışmasında faydası olabilir bu tür etkinliklerle. Ve yine işte başından beri söylüyoruz, özellikle kadınların bu sağlık, eğitim, altyapı, teknoloji erişiminin kolaylaştırılmasına yönelik olarak da mekanizmalar harekete geçirilebilmeli diye düşünüyorum. Ve kadınların yine sanayileşme, kentleşme olguları kadının tarım dışı sektörlerle giderek daha fazla istihdam edilmelerini gündeme getirmekte dolayısıyla da kadınların bilgi ve bilinç düzeyini artırıcı çalışmalara ağırlık verilmeli. Bölgesel farklılıklar mutlaka ve mutlaka dikkate alınmalı ve plan ve programlarda da kadın ve erkeklerin aynı biçimde etkileneceğini düşünmekte, o yönde de çalışmalar yapılmalı diye düşünüyorum. Ve belki de işte kamu, sivil toplum örgütü, özel sektör iş birliğiyle de modelleme çalışmaları yapılabilir.

DENİZ DEPBOYLU (Aydın) – Bunları yine yazılı alabiliriz herhâlde?

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKAN MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU

– Tabii ki, bunu zaten bırakacağım.

Mevsimlik gezici tarım işçiliği Türkiye'nin önemli bir sosyal gerçeği ve binlerce insan buradan geçimini sağlamak ve özellikle de burada da yine işte kadınların ve ailelerin barınma, gıda, ulaşım sıkıntıları olmakta, bu konuda da ciddi çalışmaların yapılması lazım. Ve kırsal nüfusun yerinde refahının artırılmasına yönelik olarak sosyal ve ekonomik politika önlemlerine ihtiyaç var.

Yine, mesleki eğitim programları kırsal alandaki nüfusun yaşam koşullarının iyileştirilmesine yönelik yapılmalı. Projelerin özellikle teknik ve sosyal açıdan uygunluğuna bakılmalı.

Yine, kırsal kalkınma projelerinin yaratacağı etkilerin de işte sosyal, ekonomik etkileri bir bütün olarak değerlendirilmeli. Yani, o aldıkları bu eğitim ya da yaptıkları çalışmanın onların gündelik yaşamında ne değiştirdi? Yani pratiklerinde bir değişiklik oldu mu, onlara da bakılmalı, bütüncül bakış açısıyla bakılmalı. Kırsal yoksulluğu ve yoksunluğu azaltıcı da nüfusu azaltmak için de özellikle işte kadınlara, topraksızlara, özel nüfus gruplarına yönelik de özel projeler hayata geçirilmeli. Sonuç olarak kalkınma alanında yapılan çalışmalara baktığımızda da kadının durumunun iyileştirilmesi toplumun refahına yansımakta. Ve bu konuda da kadını gözetken, ayıran projelere de önem verilmeli diye düşünüyorum.

Arz ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Bu organik tarımda tabii, toprağın da kalitesi önemli değil mi?

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKAN MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Kesinlikle ama bölgenin toprak yapısı çok uygun, sadece orada bunu başlatacak çalışmalar yapılmalı. Mesela, rüzgâr enerjisi var bizim doğu ve güneydoğuda. Ben daha çok doğu ve güneydoğuyu bildiğim için, arkadaşlarım diğer bölgeleri çok iyi bilebilir. Ve o konuda çalışmalar yapılmalı. Ve bunun çok ciddi örnekleri de var. Bu gerçek anlamda işte aile çiftçiliği diye de bir kavram var. Burada da işte aileler kırsal alanda belirli alanlarda oradaki üretime bakılarak... İşte bu hayvancılık alanında olabilir. Çünkü, hani şehirlerdeki insanlar kırsal alana gelip işte orada o hayatı yaşamak istiyoruz. Hepimiz biliyoruz şimdi kentlerde de öyle yani belirli alanlarda belirli bir hektar, işte oraya gidiyor, kırsal yaşamını sürdürüyorlar. Artık mesela, GAP bölgesine göç örüntülerine baktığımızda nüfus geri dönmeye başladı. İnsanlar artık havayla, suyla bire bir iç içe olmak istiyor. Ve bu konuda da bölgenin hem toprak yapısı hem de su kaynakları buna çok şey yapılabilir.

BAŞKAN – Bir de bu kooperatifleşmenin, kadınlar arasındaki o kooperatifleşmeyi sağlayabilmek için nasıl bir yöntem izlenebilir? Hani siz dediniz ya “Sadece kooperatife üye oluyorlar ya da bir araya gelip bir kooperatif kurmakta zorlanabiliyorlar.” Bu konuda bir öneriniz var mı, nasıl bir şey...

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKAN MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Şimdi bir şey söyleyeyim, örgütlenme 2 ya da 3 kişinin işte bir araya gelip ortak çalışma kültürünü bir kere aşlamak lazım yani kooperatifte işte rol ve sorumluluklar belli. Yani, orada kadının iş yükü gerçekten çok fazla. Yani, kadının iş yükünü azaltmaya yönelik, işte her bir kadının yararlanacağı hizmet alanı, bir merkez kuracaksa çocukların da yararlanabileceği yani çocuk destekli kadın merkezleri kurmamız gerekir ki kadınlar onlara zaman ayırsın, aynı zamanda da kooperatifçilik çalışmalarına katılabilirsin. Bilgi açıklığı var yani o bilgi açıklığını, o bilinç düzeyini artıracak çalışmalara ağırlık verilmeli diye düşünüyorum.

BAŞKAN – Çünkü, genelde hani kırsaldaki kadınlara biz gittiğimizde, kadın kolu başkanlığı dönemimde mesela, “Fabrika kurulsun, biz o fabrikada çalışalım.” diyorlar, böyle bir şeyi var daha çok.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKANLIK MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Yani girişimcilik şeyi daha düşük.

BAŞKAN - Yani “Buraya bir fabrika kurulsun, biz bu fabrikada çalışalım.” İşte, onların hani bir araya gelip ya birinin onlara önderlik etmesi lazım.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKANLIK MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Lider kadınlar lazım.

BAŞKAN - Belki orada biraz kent ve kırsal iletişiminin belki sağlanması yani belki kırsalda olan ama kentle de ilişkisi olan birinin onlara önderlik etmesi gerekiyor biraz.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKANLIK MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Rol modellere ihtiyaç var yani ve kadınların kırsal alanda işte girişimcilik olsun, kadın liderliği olsun, örgütlenme olsun, yani ciddi anlamda bilgi açıklığı var ve bilgilerin güncellenmesi de gerekiyor.

Yani, bir de talep yaratmak gerekiyor. Mesela, ben güneydoğuda on beş yıl çalıştım ve oradaki çalışmamda mesela şunu gözlemledim: Biz mesela alana gittiğimizde, tamam, klasik işte, “Sizin için neler yapılabilir?” denildiğinde, ilk akla gelen “biçki-dikiş.” Ama daha sonra, eğitimler verdikten sonra, “Sosyolog istiyoruz, psikolog istiyoruz, bilgisayar eğitimi istiyoruz...” Yani, biraz da bazen talep

yaratmak gerekiyor. Artık bizim halı, kilimin ötesine geçmemiz lazım. Yani bunun için de farkındalık yaratmalıyız, işte o bilgi açıklığını kapatmalıyız ama kooperatifçilik, hani onu anlatmak lazım. Daha önce bu çalışmayı...

Yani, mesela, önemli şeylerden biri, kadınları bulunduğu yerden başka yere götürmek lazım. Öyle kadınlar var ki daha hiç köyünün dışına çıkmamış. İşte, bu mevsimlik göç aracılığıyla bir ilden bir ile gittiğinde...

BAŞKAN – Ya da kooperatifleşmeyi başarmış güzel örnekler varsa, bir yerdeki kadınları belki o örnek olanla tanıştırmak da faydalı olabilir.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKANLIK MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Evet, çok doğru.

BAŞKAN – Emine Hanım, sizin var mı söyleyecekleriniz?

EMİNE NUR GÜNAY (Eskişehir) – Evet, ben öncelikle çok teşekkür ediyorum.

Benim için bu alt komisyon gerçekten çok çok önemli, çok değerli, inşallah elimden geldikince katkıda da bulunacağım. Çünkü, ben Eskişehir Milletvekiliyim ve bir yıldır bu seçimler nedeniyle sahadayız. Daha da önce akademisyendim, hani saha çalışmalarım oldu ama tabii siyasi bakış açısıyla daha farklı görüyorum olayları şimdi.

Kadınlar konusu çok çok önemli. Kırsalda kadınların desteklenmesine yönelik neler yapabiliriz diye hem seçim döneminde epey bir böyle hem tanıma, sahaya görme anlamında çalışmalar yaptık ve bu çerçevede ben bir proje başlattım Eskişehir’de. Bu sırf kadınlara yönelik değil ama onun önemli bir alt kırılımı başlığı “kadınlar” olacak. 10 Martta o projenin lansmanının yaptım. Eskişehir İlçeleri Yenilikçi Atılım Platformu diye bir platform kurdum ve orada ilk toplantımızı belediye başkanlarımız ve ilçe başkanlarımızla yaptık. Onlara hatta bir form dağıttık, işte, “Bu ilçedeki paydaşlar kimlerdir? Bu ilçenin güçlü, zayıf yönleri, potansiyelleri nelerdir?” diye. Orada onlara vermek istediğim lansmanda “Yenilikçi bakış açısı ne demek? Siz yerel değerlerinize sahip çıkarken farklı şeyler nasıl yaratabilirsiniz?” Yani, bir yerde inovasyonun temel şeyini vermeye çalıştım. Aldığımız geri bildirimler, ilçe bazında özellikle bu yönetici bölümünde, grubunda bayağı kabul gördüğüydü. Şimdi her ilçeye tek tek gidiyorum, gerekirse tam gün ayıracağım. İlk 2 ilçemize gittim, bütün paydaşlarla görüşüyorum, yuvarlak masa toplantıları yapıyoruz, hani kaymakamından şeye kadar. Şunu vurgulamak istiyorum: Kadınlarla mutlaka bir araya geliyorum ve kadınların ihtiyaçları nelerdir, onları çok net görüyoruz.

Ya, Eskişehir değişik bir bölge, ilçeler bazında baktığımızda, karakterleri çok farklı. Şimdi, biraz önce konuştuk ya, hani girişimci ruhu olmayan kadınlar; tam tersi, 2 ilçemiz var ki erkeklerin çok önünde gidiyor. Yani, sizlerle bir imkân olursa, bir saha gezisi gibi bir şey olursa, oralara gitmeyi çok arzu ederim. Kadın belediye başkanımız var ve yerel kıyafetlerle, belki duyunuz, tanıyorsunuz.

Diğer tarafta, kadınlarımız kooperatifleşmeye başlamışlar, denemişler ama başarısız olmuş. Şimdi, benden tekrar böyle bir girişim istediler yazın gittiğimde. Şimdi, ben de onlara dedim ki: “Peki, kooperatifleşme sürecinde neleri yaşadınız da başarısız oldunuz? Hani başarılı örnekler kadar başarısız olmuş örnekler de değerli çünkü oradaki hataların tekrarlanmaması açısından, onları lütfen siz bana özetleyin, ondan sonra bir iş modeli geliştirelim, bu sefer başarılı olsun.” dedim. Mesela, bu tür girişimler başladı, başlamak üzere. Benim burada olma amacım, bunları bu çatı altında ilgili bakanlıklarımız ki direkt Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı burada tabii önemli ve burada belki pilot projeler olabilir, ülke geneline yayılabilir, biraz da bütüncül bir yaklaşımla bunları ele alalım istiyorum.

BAŞKAN – Yani burada yapılacak çalışmalar sonucu, zaten bir rapor hâline getirip hangi alanda nasıl somut bir adım atılabilir de ulaşmayı hedefliyoruz bu çalışmalar sonucu. Belki hani illere özel projeler olabilir ama bunun dışında hepsini de etkileyen bir sonuç ya da yasal bir düzenleme gerekiyorsa neler yapılabilir...

EMİNE NUR GÜNAY (Eskişehir) – Aynen öyle, yani parça parça eminim bir sürü program var. Mesela, benim bir sorum da o olacak.

BAŞKAN – Orada başarısızlığı tespit edebildiniz mi kooperatifte?

EMİNE NUR GÜNAY (Eskişehir) – Yok, şu anda çalışıyorlar.

Mevcut programlar hakkında yani bu tür böyle kırsalda kadınlarımıza yönelik programlar, projeler var; bunları belediyeler, kalkınma ajansları, bazı bakanlıklar, Avrupa Birliği projeleri destekliyor. Hani, böyle elimizde genel bir bilgi ve veri kaynağı var mı iller bazında, ilçeler bazında, bunları öğrenmek istiyorum.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKANLIK MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Tarım Bakanlığının şimdi tam tarihlerini hatırlamıyorum da bir kırsal kalkınmayla ilgili bir eylem planları vardı.

BAŞKAN – Mesela şeyi diyor, o destek kanallarına ulaşmak için.

EMİNE NUR GÜNAY (Eskişehir) – Evet, aynen. Kim, nerede, ne yapıyor?

BAŞKAN – Şimdi, mesela kalkınma ajansının belki desteği var, belki Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının var, Tarımın var.

EMİNE NUR GÜNAY (Eskişehir) – Kalkınma ajansları var.

BAŞKAN – Bunların nakdi ya da işte aynı desteklerine ulaşma açısından diyorsunuz değil mi?

EMİNE NUR GÜNAY (Eskişehir) – Evet, yani bir mevcut durumu görme açısından, hani parça parça çok büyük destekler var ama hangisi birbirini tamamlıyor, hangisi birbirine rakip?

BAŞKAN – O zaman her bakanlıktan bizim yapılan desteklerle ilgili bilgileri almamız gerekecek.

EMİNE NUR GÜNAY (Eskişehir) – Belki de yani böyle mevcut bir durumu Türkiye genelinde görsek bence, neredeyiz onu görebiliriz.

BAŞKAN – Sizin sunumlarınızda mesela var mı Kalkınma Bakanlığının verdiği desteklerle ilgili istatistiki bilgi, şu kadar işte destek verilmiş, şu kadar kişi faydalanmış gibi.

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Efendim, normalde dediğim gibi, tarım sektörümüzün üzerinden bir proje yürüyor, 2000-2016 yılları arasında, on altı yıldır yürüyen bir proje. Kadın Çiftçiler Tarımsal Yayım Projesi diye geçiyor ama çok detaylı bilgi bilmiyorum, benim genel müdürlüğümde değil proje.

BAŞKAN - Bunu hangi genel müdürlükten biz isteyebiliriz?

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü Tarım Dairesinde yürütülüyor. Yani, bize verdikleri bilgi notu çerçevesinde, 2004 yılından bu yana yaklaşık 10.171 çiftçi toplantısında 110.136 kadın çiftçi eğitim almış görünüyor. Biz bunları size zaten ulaştıracağız.

Onun dışında, hani, sosyal SODES kapsamında yürüttüklerimiz var ama özellikle kadına şu kadar proje yürütüldü diyemiyoruz çünkü projeler çok genel olarak hazırlanıyor, hani birebir kadın projeleri içinde yer almıyor. Mesela, tarımla ilgili bir projede, işte, kadın arıcılığı da koyabiliyorlar. Hani çok spesifik, o yüzden bilgi veremiyoruz. Ama şeyleri bilmiyorum, onları sorup öğreniriz hani, kalkınma ajansları da bizim üzerimizden değil, biz kadın sektörü olarak genel politikaları, üst politikaları belirliyoruz.

BAŞKAN – Şimdi, mesela, kalkınma ajansları bizim daha sonra ilerleyen zamanda bölgesel çalışma genel müdürlüğünden bir bilgi almamız da gerekli olabilir.

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Onlara yazarsanız sanırım size bilgiyi ulaştıracaklardır.

BAŞKAN – Yani onları da dinleyebiliriz diyorsunuz, oradan da yetkilileri dinlememizde fayda olabilir.

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Tabii ki yani kalkınma ajansları üzerinden yürüttükleri kadın projelerini hani onlar alan çalışanlar, onlara biz çok hakim değiliz açıkçası, dediğim gibi biz üst dokümanları hazırlarız.

EMİNE NUR GÜNAY (Eskişehir) - Evet, yani bu önemli çünkü belki daha sonra etki analizlerini isteyebiliriz, ona göre netice belirlenebilir.

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI PINAR ÖZER UCUZUAL - Şunu söyleyebilirim: Sosyal Destek Programı bizim birimimizde yürütülen bir program, onun etki analizini yaptık. Etki analizi de demiyoruz çok, çünkü etki analizi üzerinden belirli bir zaman geçmesi lazım, biz biraz etki değerlendirmesi olarak onu adlandırmıştık. Öyle bir dokümanımız var, onu sizinle paylaşalım, kapsamlı bir doküman. O zaman Adana, Mersin’de mesela pilot uygulama vardı ve Hatay’da, o pilot uygulama değerlendirmeleri de var içerisinde.

Diğer konuda da bence çok fazla, dediğiniz gibi, böyle çok başlık bizde kamu kurumları arasında hep bir koordinasyonsuzluk vardır, tam olarak kimin ne yaptığı bilinmiyor maalesef. Ama, burada belediyelere vesaireye de sormak lazım. Bence tüm kurumlara bir yazı yazıp hani “Bu alanda, böyle spesifik bir alanda verdiğiniz bir destek var mı?” diye resmî yazıyla sorulursa o zaman daha ciddi bir cevap almak mümkün olacaktır diye düşünüyorum.

BAŞKAN – Mesela, Bursa Büyükşehir Belediyesi Tarım A.Ş kuruldu bizim. Yani, bazı belediyelerin böyle kurduğu şirketler de var.

EMİNE NUR GÜNAY (Eskişehir) – Hem belediyeler hem de valilikler...

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKANLIK MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Bir de sivil toplum örgütlerinin var. Şimdi, siz konuşurken benim hemen aklıma geldi.

AÇEV’in bir kırsal alanda, Tokat’ta ve Bingöl’de kırsal alanda bir modelleme çalışması var; AÇEV, İstanbul’da. O var, ondan sonra, bir de Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfının MAYA’da bir kredi şeyi var; onlar da kooperatif konularında çok ciddi çalışma yapıyorlar ve hatta Türkiye’deki kooperatiflerin bir konfederasyon olması yönünde de çalışmalar yapıyor. Onları da Cemil Bey’e verebilirim ben, şeyleri.

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Pınar Hanımla birlikte şey çalışmıştık, Ev Eksenli Kadınlar Derneğinin yaptığı, mesela Ankara’da uyguladığı, bu Kozadan İpeğe Projesi var. Mesela kooperatifleşmenin, kooperatifçiliğin en güzel örneklerinden bir tanesi odur. Hani arzu ediyorsanız onu da dinleyebilirsiniz. ,

BAŞKAN – Bu dernek nerede?

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Ankara merkezde. Hani “Ev Eksenli Çalışan Kadınlar Derneği” diyorlar ama çok geniş bir çalışma alanları var. Hani onlar kooperatifleşme konusunda sanırım çok güzel deneyimlerini size aktaracaklardır. Bir de tabii kooperatifleşme aslında pazar bulmanın bir yoludur. Yani pazar bulmanın yolu kooperatifleşmeden geçer.

BAŞKAN – Çünkü, hani dernekler çok ticari bir şey yapamıyorlar. Kooperatifleşme daha faydalı oluyor.

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Ben bir de şeyi eklemek istiyordum, Aygöl Hanımın sunumunu kesmek istemedim. Bu mevsimlik tarım işçileri arasındaki çocuklara yönelik Millî Eğitim Bakanlığının bir Gezici Eğitim Projesi var idi. Ben sektörüm olmadığı için çok hâkim değilim ama hani belki onun yaygınlaştırılması, hani eğitimin yanı sıra sağlık taramaları da yapıyor galiba Sağlık Bakanlığı ama, o çok yararlı bir proje.

EMİNE NUR GÜNAY (Eskişehir) - Evet, ona gelecektim. Mevsimlik işçilerle ilgili gerçekten ve kırsalda bu mesela seracılık yapan, tarlalarda çalışan kadınların hiçbir sosyal güvencesi yok ve çok zor koşullarda çalışıyorlar. Mevsimlik işçilerle ilgili de o pilot proje olarak başladı bahsettiğiniz, Millî Eğitim Bakanlığının Avrupa Birliği desteği de var. Eskişehir’in Alpu ilçesinde başladı. Hatta, geçen yıl ramazan ayında bir iftara gittik, orada yaptık, çadırların yanında, valimiz, herkes. O takip edilebilir.

BAŞKAN – Neyi dediniz?

EMİNE NUR GÜNAY (Eskişehir) - Millî Eğitim Bakanlığı çadır okullar kurdu çocukların eğitimine yönelik, kütüphanesi, çeşitli aktiviteleri ve çok güzel bir karşılık buldu. Hani onun şu andaki sürecine bakabiliriz, Millî Eğitim Bakanlığıyla da görüşülebilirse. Alpu ilçesinde bu ilk pilot proje olarak başlamıştı. Kesinlikle barınma koşulları, hijyen, sağlık, sıfır hiçbir şey yok; sıfır değil, ekside. Bütün bunları, hani güzel örnek, başarılı olmuş projeleri daha böyle bir tepeden görüp burada değerlendirsek, başarısız olanları da araştırıp biraz inşallah nedenlerini tespit edersek, herhalde daha böyle bütüncül bir adım atılabilir. Herkes çok güzel, çok farklı şeyler yapıyor ama biraz da ülke genelinde bir politika oluşması açısından bu alt komisyonun gerçekten ben çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Vekilimizin söylediği gibi, yalnız kadınlar değil hedef, gençler ve erkekler de var. Siz tek taraflı bir eğitim verdiğinizde, kadınların sosyal, hukuki hakları konusunda hiçbir bilgileri yok, o kadar temel ve basit şeyler soruyorlar ki insan üzülüyor. Bunları verirken ama karşı taraf yani erkeklere de aynı bilginin verilmesi çok çok önemli çünkü ne olursa olsun orada, kırsalda erkeğin bir egemenliği var.

Gençler çok önemli, şimdi gençlik merkezleri oluşturmaya başlayacağız, yine ilçelerimizde. Çünkü kültürel ve sosyalleşme anlamında, kültürel aktiviteler anlamında çok büyük ihtiyaç var ve orada işte çeşitli oyun imkânlarından, spordan tutun, oturup gelip bir kahve içecekleri bu tür merkezler konusunda belki ortak bir şey geliştirilebilir. Başlayan yine orada birtakım projeler, merkezlerimiz var. Bunları da işte koordineli yürütme anlamında buranın çok önemli olduğuna inanıyorum.

Teşekkür ederim.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKANLIK MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Bir de Sayın Vekilim bir şey var, Türkiye İsrâfı Önleme Vakfı var, Aziz Akgül’ün Başkanlığında bir dernek. Onlar mesela, Grameen Bank’ın örneğini şeyde yaptılar, ilk örneğini Diyarbakır’da başlattılar.

EMİNE NUR GÜNAY (Eskişehir) – Damlabank, değil mi?

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKANLIK MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Evet. Ama birçok ilde çalışmaları götürdüler. Orada da işte yoksul kadınlara yönelik olarak krediye ulaşım... Çok küçük bir kerdi veriyorlar, onlar işte gerek bitkisel üretimde gerek hayvansal üretimde çalışmalar yürütüyorlar, hane gelirinin artırılmasında çok ciddi bir şey. Onlar da davet edilebilir diye düşünüyorum.

EMİNE NUR GÜNAY (Eskişehir) - Aziz Bey bana gelmişti, çok detaylı konuştuk, dedi ki: “Ben bu projeyi bu noktaya getirdim, size devrediyorum, Başbakanımızın himayesinde lütfen bunu bütün ülkeye yayın.” Kesinlikle çok önemli bir şey. Başarılı olmuş, başarı oranı muhteşem, çok yüksek.

BAŞKAN – Bunu mutlaka dinlememiz lazım.

EMİNE NUR GÜNAY (Eskişehir) - Aynen öyle, adı Damlabank şu anda, Damlabank Projesi diye şey yapmışlar.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKANLIK MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Daha da enteresanı, mesela, kredi alan kadınların hepsi de... O kredilerin geri dönüşümleri olmuş.

EMİNE NUR GÜNAY (Eskişehir) - Geri dönüşüm oranı o kadar yüksek ki yüzde 95’ler falan yani.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKANLIK MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Bu başarı örneği mesela, bu çalışmada rapora çok girdisi olabilecek bir şey. Hani nerede sorunlar yaşamışlar, o sorunları aşmak için neler yapmışlar? Bu önemli diye düşünüyorum. Çünkü bu raporun sonucunda işte çeşitli alt başlıklarda bir öneri çıkacak.

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI PINAR ÖZER UCUZUAL - Şunu da ilave etmekte fayda var: Şimdi, bu mikrokredi konusu biraz aynı zamanda tartışmalı bir konu yani sanki çok sihirli değnekmiş gibi bazen algılanabiliyor, öyle algılanmaması için özellikle bir ilave yapmak istedim.

Şimdi, bu ulusal istihdam stratejisinde bununla ilgili bir şey var, özel bir eylem var. Yani, bu mikrokredi uygulamalarının incelenmesi, fayda ve sürdürülebilirlik kriterlerinin dikkate alınması gibi. Bunu hatırladığım kadarıyla şu anda Hazine Müsteşarlığı koordine ediyor. İsterseniz, bunların geneline bakmak anlamında, onlardan da bilgi alınabilir. Çünkü, onlar bir süredir bu konu üzerinde çalışıyorlar.

EMİNE NUR GÜNAY (Eskişehir) - Belki önce onlarla görüşüp, değil mi?

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI PINAR ÖZER UCUZUAL - Onlar zaten bütün bu uygulayıcılarla görüşüp o raporu hazırlıyorlar. Dolayısıyla, onlardan da genel bir görüş alınabilir.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKANLIK MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Kırsal alandaki kadınlar şey de istiyor, yani oturup onlarla sohbet edin. Yani o kadar kısıtlı ki hayatları, sosyal kontrol var, dışarı çıkamıyor, iş yoğunluğu çok fazla yani en büyük şeyleri oturup onlarla sohbet edilmesi. Yani böyle işte, o hani eğer merkezli mi kurulacak, ÇATOM modelinden farklı bir varyasyonu mu olur bilemem bunu ama ciddi çalışma yapmak lazım. Yani, belki de gidip böyle o kadınlarla odak grup görüşmesi yapıp öncelikleri neler, potansiyelleri neler, beklentileri ne, onları yansıtmak lazım; eğer yoksa da talep yaratmak lazım.

Şu anda mesela şeylere bakıyorum ben, gerçekten kırsal alanda çalışan insan sayısı çok az. Yani herkes, hepimiz kentlere yönelmişiz, mesela arada bir de kasaba kültürü de var, o hepten kaçmış zaten. Yani belki de Komisyon mesela böyle bir şey...

BAŞKAN - Yani böyle çok küçük bir mekân ayrılıp kadınların -ben ilçe ve köy bazında diyorum- gidip sosyalleşmeleri, bir çay içmeleri ama o arada belli bilgilerin verilmesi, kültürel kişisel gelişim, hijyen, her şeyden tutun... Bu şöyle de önemli: Hem kendileri gelişecek hem de yeni nesilleri ona göre büyütecekler. Yani, öyle merkezlerin, nasıl gençlik merkezleri diyoruz, bir de kadınlara yönelik... Biz hafta sonu işte o tür toplantılar yaptık danışmanımla, inşallah yani benim hedefim kadınlara yönelik her ilçemizde böyle bir yer oluşumudur.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKANLIK MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Ama tabii o mekâna erişilebilirlik de önemli. Yani onu siz çok küçük yerde yaparsanız... Bir de mesela şeyi düşünün, köylerde erkeklerin köy odaları var, muhtarlar odası, oraya toplanıyor işte bir deşarj oluyor ama kadınların sosyalleşmesini gerektirecek alan yok. Nereye gidecek kadın? Zaten 6 tane, 7 tane çocuğu var, ne yapacak? Tarlada çalışacak, evde çalışacak, her yerde kadın çalışacak, çalışacak.

BAŞKAN – Bu, Tarım Bakanlığından gelen arkadaşımız geçen toplantıda da illere özel çalışmalarından bahsetmişti, yine Tarım Bakanlığının ve il müdürlüklerinin desteğiyle. Mesela, Konya’da çilek yetiştirme projesinin yapıldığını, işte Afyon’da haşhaş gibi şeyler var. Yani, bölgelere, her yere özel çalışmalar da yapılabilir.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKANLIK MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Mesela, bir Antep’in tamam bölgesel şeyi var, Karadeniz’deki mesela çayda, fındıkta çalışan kadınla pamukta çalışan kadın farklı. Beklentileri tamam, ortak alanları var ama farklılıklar da çok. Yani, o yetiştirilen ürün, yani gelir düzeyi, eğitim düzeyi, beklentileri.

BAŞKAN - Şu da olabilir belki mesela, oradaki dediğiniz gibi kırsal alandaki insanların orada gidip tarım il müdürlüğüyle fikirlerini beyan etmesi yerine, belki tarım il müdürlüğündeki görevlilerin kırsal alana gidip bilgilendirip onları yönlendirmesi. Bu yönde de bir öneri getirilebilir.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKANLIK MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Sahaya inmesi lazım. Yani kamunun sekiz buçuk – beş buçuğun ötesine geçip o sahaya inmesi lazım.

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Sayın Vekilim, Bursa’da birlikte görmüştük Saitabat ilçesinde, Bursa’daki kadınların başarısını, aslında onlar da güzel bir örnekti.

BAŞKAN - Ama işte orada biraz rol model bir bayanın şeyi var, götürmesi var, sürüklemesi var.

KALKINMA BAKANLIĞI PLANLAMA UZMANI GAMZE TOKMAN – Aslında, onu da dinleyebilirsiniz, çok güzel bir örnek bu.

BAŞKAN - Evet, Saitabat’ta.

Ya, bu da öneri olarak getirilebilir. Kamu çalışanlarının mekânlara, sahaya inip orada bilgilendirme ve yönlendirme yapması.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKANLIK MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Bu, aynı zamanda da toplum ile kamu arasındaki ilişkiyi de güçlendirir. Yani ne yapıyorsunuz? Ben size değer verdim, size geldim, mesajını veriyorsunuz. Hani, baktığınızda belirli bölgelerdeki o köprülerin açıklığını kapatabilir.

BAŞKAN - Peki, kadın muhtarlarımızın da sayısının artması desteklenebilir.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKANLIK MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Hayır, çok doğru söylüyorsunuz.

EMİNE NUR GÜNAY (Eskişehir) - Kadın muhtarlar, belediye başkanlarımız, meclis üyeleri, çok çok önemli.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKANLIK MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Ama, hepsinde de bunların bir yerde de işte farkındalık yaratılması lazım, modele ihtiyaç var. Şimdi, “Komşunun kızı, Ayşe’nin kızı oraya gelmiş, sen niye olmasın.” Yani biz bunu gerçekten çok yaşadık, önlerinde bir model görmeleri lazım. Yani dünyanın onların yaşadıkları o şeyden ibaret olmadığını... Onun için değişim programları önemli, bir yerden bir yere giderken onların gidip görmeleri lazım. Yani derler ya hani, çiftçinin gözü cebindedir ama yani görmesi lazım, demonstrasyon onlar için önemli diye düşünüyorum.

BAŞKAN - Belki aslında Aile Bakanlığının yeni projelerinin altyapı projesi hayata geçecek.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKANLIK MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Mesela, bizim o proje çok çok önemli.

Başkan - O proje de buna destek olabilecek bir proje olabilir.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKANLIK MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Kesinlikle olabilir çünkü orada mesela her ailenin bir danışmanı olacak.

BAŞKAN - 11 ilde değil mi, doğuda 11 ilde başlatıldı galiba.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKANLIK MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Hayır, şu anda başlattık ama yaygınlaştırılacak. 81 ilde yaygınlaştırılması söz konusu.

BAŞKAN - 11 ilde demiştik Bakanımız, o doğudaki 11 ilde başladı değil mi?

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKANLIK MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Evet, onlar da hep sahalara gittik.

BAŞKAN - Yani o bilgilendirme, yönlendirme, rehberlik hizmeti açısından...

EMİNE NUR GÜNAY (Eskişehir) – O konuda da biraz daha detaylı bilgi alabilirsek yazılı, ASDEP’le ilgili.

BAŞKAN - Onu alırsız yine.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKANLIK MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Onu işte ama resmî yazıyla şey yaparsak hani daha detaylı olur.

EMİNE NUR GÜNAY (Eskişehir) – Onları not ediyoruz zaten.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI BAKANLIK MÜŞAVİRİ AYGÜL FAZLIOĞLU – Aile odaklı, orada da ailenin içine girilecek; ihtiyaçları neler, beklentileri neler, yani sadece...

EMİNE NUR GÜNAY (Eskişehir) – O muhteşem bir proje, inşallah başarıya ulaşır.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum sizlere.

Bundan sonraki sunumlarda da sizlerle yine görüş alışverişinde bulunuruz, gelen sunumlarla ilgili. Sizin yine tecrübelerinizden, yol göstericiliğinden faydalanmak isteriz.

Yine, daha sonra da ekleyeceğimiz konu, bize bildirecekleriniz olursa bildirebilirsiniz Cemil Bey uzmanımız aracılığıyla.

Teşekkür ediyorum.

Kapanma Saati: 11.21

